

Өмми Камал

Шигырьләр

«Акар күзем яше...»

Иляни, пәрдәи күтәр күземдән,
Ки фирак идәм¹ дөнeme² көндеземдән...

...Иляни, мәбтәля калдым³, элем дот⁴,
Ки бәңа һич мәдәд юк кәнд-үземдән⁵.

Ничә кем гажиз гайб-йазыгыма,
Бакарәм көлл, бизарәм бән үземдә⁶.

Янар эчем фирак, хәсрәт илә,
Акар күзем яше «аһ» сүземдән.

Гомер кичде тәләфдә, – кани хасыйл⁷
Бу кыш, яз, йәемдән, көземдәй?..

...Чө(н) тугры юл варымызым күрәрләр⁸,
Бу халык оемаз⁹ бәңа, качар төземдән.

Яранлар илеген чук күрмешбез,
Вәли һич күрмәде бонлар беземдән.

Әгәр бән дидегеме дота белсәм,
Дәхиләр¹¹ хат ала иде һәр сүземдән.

Сүзендән аеругы йийга бел иде,
Камал Өмми кичә белсә үземдән.

Ходавәндә, бу илдә вә ул илдә,
Аерма бән колый калавызымдан¹².

«...Кунды, кичде»

Бу йир үзрә¹³ ничә хан кунды, кичде¹⁴,
Ки хан үзрә¹⁵ ничә хан кунды, кичде.

Бу дөнья бер көһел кар(е)бансарайдыр¹⁶,
Ки ничә дөрле карбан кунды, кичде.

Бу өвдә¹⁷ чөн дәхи без бер кунагыз¹⁸,
Ки монда ничә миһман¹⁹ кунды, кичде.

Дүкәли²⁰ хужа, кол, бай, юхсыл²¹,

Гидай²², шаһ йексан²³ кунды, кичде.

Камусы аглайу²⁴ килде вә күчде,
Әйт: канкысы хәндан²⁵ кунды, кичде?!

И ничә натәван илә тәвана²⁶,
Ничә дана²⁷ вә надан кунды, кичде.

Бу жөмлә халкы²⁸ бер-бер нәүбәт илә
Он итде бу дегермән, кунды, кичде.

Бу базар эчрә hәрбере мәтагын²⁹
Сатубән³⁰ корды дөкян³¹, кунды, кичде.

Бу зәһрә hич бере булмады тиръяк³²,
Бу шәһрә³³ ничә агъян³⁴ кунды, кичде...

...Жиһани хөкменә мәхкүм идәнләр³⁵,
Әжәл хөкменә фәрман, кунды, кичде...

...Кани ул Адәм, Хаува, ки әүвәл
Бу мөлкә килде гөръян³⁶, кунды, кичде.

Кани Нуҳ, Хәлил, Исхак, Йагъкуб,
Йа Йосыф-маһе Кәнган?! – Кунды, кичде...

...Кани Идрис йа Гыйса ибне Мәрьям,
Дәхи Муса ибне Гыймран³⁷?! – Кунды, кичде...

...Кани Искәндәр, Кәсри вә Кайсар³⁸,
Ничә фәгъфур³⁹, хакан⁴⁰ кунды, кичде...

...Бу таж-тәхтә hәргиз горрә улман⁴¹, –
Ки ничә шаһ, солтан кунды, кичде...

...Бу мәйдан(н)ы тотмады бере hич,
У(л) жөмлә пәһлеванан⁴² кунды, кичде...

...Камал Өмми жәһанә горрә улма,
Чө(н) сәнең бики чәндан кунды, кичде⁴³...

¹ Фирак идәм – аерам.

² Дөнeme – төнемне.

³ Мәбтәлия калдым – авыр хәлдә калдым.

⁴ Әлем дот – кулымын tot; ярдәм ит.

⁵ «Мина hич ярдәм юк үз-үземнән».

⁶ «Тәмам карарсыз (ихтыярсыз), йәдәгән мин үземнән»

⁷ «Гомер юкка узды, – нәрсә таптым?»

⁸ «...Тугры юлдан барғанымны күрерләр».

⁹ Оемаз – монда: исе китмәс, иярмәс.

- ¹⁰ «Без (үзебез) дуслар кулын (ярдемен) күп курдек, Өмма алар бездән һич (игелек) күрмәде».
- ¹¹ Дәхиләр – үзгәләр.
- ¹² «Аерма мин (бу) колыңны юл күрсәтүчөмнән».
- ¹³ Йир үзрә – жир естендә (йөзендә).
- ¹⁴ Кичде – «теге дөньяга китте» мәгънәсендә.
- ¹⁵ Хан үзрә – мәмләкәткә.
- ¹⁶ «Бу дөнья – бер иске кәрвансарайдыр» (кунак йорты).
- ¹⁷ Өвдә – өйдә.
- ¹⁸ Кунагыз – кунакбыз; кунабыз.
- ¹⁹ Минман – кунак.
- ²⁰ Дүкәли – никадәр.
- ²¹ Юхсыл – юксыл.
- ²² Гидай – фәкыйрь, ярлы.
- ²³ Йексан – бердәй; бер төрле рәвештә.
- ²⁴ Камусы аглайу – һәммәсе елап.
- ²⁵ «Әйт: кайсысы шат булып...»
- ²⁶ «И ничә көчсез белән көчле (куәт иясе)».
- ²⁷ Данә – белемле, белем иясе.
- ²⁸ Жәмлә халкы – барлық халыкны.
- ²⁹ Мәтагын – эйберен, малын.
- ³⁰ Сатубән – сатып; сатар очен.
- ³¹ Дәкян – кибет.
- ³² «Бу ауга һич булмады аны бетерә торган дәва» (противоядие).
- ³³ Шәһрә – шәһәргә.
- ³⁴ Агъян – бай; затлы.
- ³⁵ Мәхкүм идәнләр – хөкем ителгәннәр.
- ³⁶ «Бу патшалыкка килде ялангач...»
- ³⁷ Биредә дини-мифологик затлар санала.
- ³⁸ «Кайда Александр (Македонский), Хөсрәү вә Цезарь».
- ³⁹ Фәгъфур – Кытай императоры.
- ⁴⁰ Хакан – төрки, монгол халыкларының императоры; каган.
- ⁴¹ «Бу таж – тәхеткә һич алданма (кәпрәймә)».
- ⁴² «Ул барлық пәнлеваннардан...»
- ⁴³ «Өмми Камал жиһанга алданма, Чөнки (ул) синең кебек ничәләрдән калды...»